

2. Мосіяшенко В. А. Українська етнопедагогіка : Навч. посіб. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. – 176 с.
3. Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура») : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.08.2012 № 687.
4. Соціологічне опитування : Чи вважаєте Ви себе патріотом України? [Електронний ресурс] // Центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова [веб-сайт] – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=1130.
5. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка : [навч. – метод.] посібник / М. Г. Стельмахович [за ред. І. О. Соломарського] – К : ІЗМН, 1997. – 232 с.
6. Тимофеев В. Я. Козацька педагогіка – сучасна освіта : [з досвіду шкіл козацько-лицарського виховання Задністров'я] / В. Я. Тимофеев. – Білгород-Дністровський : Петрекс, 2005. – 128 с.
7. Українська козацька педагогіка. Концепція. Під ред. Ю. Д. Руденка. – Міністерство освіти України. – 1992 р.
8. Ягупов В.В. Педагогіка: навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 506 с.

Кравчук Л.В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Відокремлений підрозділ Національного університету
біоресурсів і природокористування України
«Бережанський агротехнічний інститут»*

СТАН І ПРОБЛЕМИ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ У 50-ТІ РР. ХХ СТ.

Економічний і політичний розвиток нашої країни у 50-х рр. ХХ ст. характеризувався активним розвитком економічних і культурних зв'язків з іншими державами та підвищенням рівня престижу» [1, с. 43]. За цих умов зросла потреба у фахівцях які вільно володіють іноземними мовами як засобом спілкування. Проте школа не забезпечувала випускникам практичних навичок іноземного спілкування. Однією з основних причин була застаріла цільова настанова програм з іноземних мов, яка орієнтувала на навчання читання й перекладу [3], що призвело до відриву навчання іноземних мов від життя, від його потреб.

Мета дослідження – проаналізувати стан і проблеми іноземної освіти у 50-х рр. ХХ ст.

Проблему відновлення системи освіти у 50-х рр. ХХ ст. досліджували: М. Романець, І. М. Романюк; розвиток радянської методики навчання іноземних мов – В. В. Льовкін; цільовий компонент навчання іноземних мов – Т. В. Литньова; періодизацію методики навчання іноземних мов у західній Україні – Б. І. Лабінська; забезпечення учнів підручниками у повоєнне десятиліття – В. В. Кузьменко; виховну роботу на уроках іноземної мови – Н. І. Тенова; запровадження політехнічного навчання на уроках іноземних мов – І. В. Карпов, І. Ф. Комков.

У першій половині ХХ ст. в країні відбулося різке падіння інтересу до іноземних мов. Цьому сприяло ряд чинників: політичних педагогічних, ідеологічних та організаційних.

Згідно із прийняттям Закону «Про зміцнення зв'язку школи з життям і подальший розвиток системи народної освіти в СРСР» (1959), який передбачав у кінцевому рахунку зміну «школи навчання» на «трудова школу» зазначеною постановою [3] було розпочато структурну перебудову загальноосвітньої школи, що передбачала введення обов'язкової восьмирічної освіти; перетворення середньої десятирічної школи в одинадцятирічну; створення відповідної бази для оволодіння школярами 9-11 класів робітничою професією. Стратегічним напрямом роботи школи було визначено принцип поєднання загальноосвітнього і політехнічного навчання. З цією метою частина занять проводилася на підприємствах, у колгоспах і радгоспах. Характерною рисою цього періоду вчені вважають поєднання уніфікованого підходу до освіти та ідеологічного контролю за нею [3, с. 52].

Політехнічний підхід у навчанні іноземних мов перш за все мав на меті запровадження у шкільну практику сучасних технічних засобів навчання, здійснення перекладів технічного спрямування, опрацювання науково-популярної літератури, активізацію використання відповідної лексики. У цей час з'являється навчальний матеріал у вигляді грамплатівок, діафільмів і звукових фільмів.

Втім, не дивлячись на запровадження нових форм роботи у навчальний процес та масовий політехнічний всеобуч педагогічних працівників, політехнічне навчання здійснювалося незадовільно. Основною причиною такої ситуації стала відсутність належної матеріально-технічної бази та «неспроможність педагогів гідно виконати високі завдання професійної підготовки учнів» [1, с. 55].

Вивчення іноземних мов у цей період чітко регламентувалося Міністерством освіти УРСР. У навчальних програмах, прийнятих у 1949 р., підкреслювалося загальноосвітнє значення вивчення іноземних мов та вперше цілком конкретно визначалася провідна роль читання і розуміння іноземних оригінальних текстів у навчанні цього предмета. Завдання розвитку усного мовлення зводилося в основному до вимоги «закласти основи» оволодіння цим мовленням, проте і ця вимога не підкріплювалася програмою [4, с. 6]. Програма була переобтяжена граматичним матеріалом, викладання граматики часто мало абстрактний характер і було відірване від потреб практичного оволодіння іноземною мовою. Необхідно також визнати, що зайва теоретизація і надмірне захоплення перекладними формами роботи призвели у практиці викладання до того, що рідна мова почала домінувати на уроці іноземної.

Найважливішими завданнями вивчення іноземних мов, згідно з програмами 1949–1953 рр., було навчити учнів, які закінчують школу, читати та висловлювати свої думки з окремих тем іноземною мовою [4, с. 8].

Т. В. Литньова підкреслює, що у цей період переклад з іноземних мов на рідну розглядався не лише як засіб вивчення, а й як ціль навчання [2, с. 55]. У 9, 10 класах, згідно з програмними вимогами, рекомендувалося здійснювати усні та письмові переклади на військову і політичну тематику. Окрім того, у програмі вказувалося на необхідність розвитку навичок роботи зі словником [2, с. 56]. За таких умов відбулося послаблення уваги до розвитку усного мовлення, перевага надавалася рецептивним умінням.

Урок іноземних мов не вирізнявся серед інших предметів. У більшості випадків він нагадував одноманітний процес читання-перекладу та зазубрювання тематичних текстів. Обмежена кількість годин з іноземної мови, непрофесійно підготовлений учительський склад, певний догматизм у вивченні цього предмета, застарілі цільові установки навчання – ось перелік основних причин, які впливали на процес вивчення іноземної мови. Форми та методи навчання, як правило, були репродуктивними. Аудіовідеозасоби навчання не використовувалися, що безумовно мало негативний вплив на результати навчання.

Аналізуючи навчальні програми з іноземних мов цього періоду, ми дійшли висновку, що вони переобтяжені граматичним матеріалом, а саме викладання граматики має абстрактний характер та є відірваним від потреб практичного володіння іноземною мовою. Зайва теоретизація і надмірне захоплення перекладними формами роботи, на нашу думку, призвели до того, що рідна мова почала домінувати на уроці над іноземною.

Основними засобами навчання на цьому етапі були підручники та найпростіші візуальні засоби: тематичні картинки, граматичні таблиці. Програвач та інші технічні засоби не використовувалися. Під час уроків переважав в основному пояснювально-демонстраційний стиль навчання, де вчитель займав авторитарну позицію. Як правило, навчання було одностороннім, передбачало активну мовленнєву позицію лише вчителя [5, с. 6].

Ми виокремили основні характеристики цього періоду:

1) загальноосвітня підготовка учнів була спрямована на загальний розумовий розвиток, на навчання граматики, перекладу текстів на рідну мову, читання, писемного мовлення;

2) практикувався переклад зв'язних оригінальних текстів іноземною мовою; домінували механічне заучування, аналіз, переклад.

Важливими недоліками методики навчання іноземних мов були такі: відсутність орієнтації на оволодіння усним мовленням; відрив форми від змісту; використання для навчання іноземних мов перекладу.

Несприятлива обстановка ідеологічного і фізичного терору вчителів, репресії, некваліфіковане втручання партійних і державних чиновників в освітній процес, «прив'язування» цієї галузі до політичних та ідеологічних установок уряду, залишковий підхід до фінансування освіти, що спричиняв затяжний перебіг її відбудови та відставання матеріально-технічної бази від реальних потреб школи, незабезпеченість педагогічними кадрами (у зв'язку з людськими втратами під час війни), низький соціальний статус педагога та жалюгідна оплата праці, яка не забезпечувала навіть елементарних побутових витрат, згубно позначилися на освітній системі та спричинили її кризу.

Список використаних джерел:

1. Волкова Л.П. Революційні зміни в українському шкільництві та становлення національної системи освіти / Л. П. Волкова, А. Д. Шевченко // Історія українського шкільництва. – Навчальний посібник. 2000. – № 4. – С. 47-53.

2. Литнєва Т. В. Цільовий компонент навчання іноземних мов у контексті розвитку змісту вітчизняної загальної середньої освіти: (30-ті роки ХХ – початок ХХІ століття): дис.... канд. пед. наук : 13.00.01 / Тамара Вікторівна Литнєва. – Житомир, 2009. – 120 с.

3. Об укреплении связи школы с жизнью и о дальнейшем развитии системы народного образования в стране. Тезисы ЦК КПСС и Совета Министров СССР // Советская педагогика. – 1958. – № 12. – С. 4-27.

4. Програми середньої школи. Англійська мова. – Х.: Вид. «Радянська школа, 1949. – 21 с.

5. Улучшить качество преподавания иностранных языков в новом учебном году // Иностранные языки в школе – 1949. – № 4. – с. 3-7.

6. Жорова І. Я. Підготовка вчителів в системі післядипломної освіти до політехнічного навчання / І. Я. Жорова // Проблеми фахової підготовки спеціалістів з напрямку «Професійна освіта»: матеріали восьмої всеукраїнської науково-практичної конференції (25-26 листопада 2010 р.) / [за ред. В. Л. Федяєва]. – Херсон, 2010. – С. 36-40.

Марченко А.І.

аспірант,

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА УЧИТЕЛІВ НА ТЕРИТОРІЇ ПОДІЛЛЯ У 20-40-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ

Дослідження професійної підготовки вчителів у 20-40-х роках ХХ століття на території Поділля, науково-практичний потенціал якого варто підтвердити періодом функціонування цього процесу та певними його результатами, по суті, збагатить теорію і практику професійної підготовки вчителів в умовах розвитку незалежної української держави. Актуальності набувають історико-педагогічні дослідження регіону в сучасний період, коли політика української держави спрямована на децентралізацію влади.

Вивченню історії освіти Поділля присвячені праці Л. Дровозюк, М. Вороліса, П. Каньоси, С. Копилова, В. Лозового, О. Кух, В. Герасименко, С. Єсюніна, А. Зінченко, О. Лойко, О. Кошолопа, П. Григорчука, Н. Кузьмінець, Ю. Маркітантової, В. Стецюк, С. Трухманової, О. Комарніцького та ін.

Подільський край історично склався як багатонаціональний регіон. Поряд з українцями тут століттями проживали представники різних національних меншин. Проте найбільш потужно були представлені громади євреїв, поляків, німців, чехів [4, с. 177]. А тому і створювалися різні типи педагогічних закладів за етнічним напрямом підготовки. Так, у Вінниці в 1924 році було засновано єврейський педагогічний технікум з метою забезпечення національних єврейських шкіл учительськими кадрами. У цей період діяли польські педтехнікуми в Проскурові (тепер Хмельницький). Невеликі національні громади теж мали право на формування національних шкіл. Так, лише в Тульчинській окрузі функціонувало 7 німецьких, одна молдавська школи, у Козятинському районі – 7 чеських шкіл [2, с. 162]. Відповідно і система підготовки педагогічних кадрів на Поділлі була спрямована на подальшу їхню діяльність у школах нацменшин. Особливості історичної соціальної епохи та етнокультурного розвитку призвели до формування своєрідної традиційної культури населення регіону, яка відображає як загально-етнічну, так і локальну специфіку.

Дослідження підготовки вчителів з урахуванням національного складу населення регіону є важливим внеском у побудову цілісної концепції розвитку національної освіти, що й досі розглядається без урахування її локальних